

Sygn. akt III AUa 548/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Elżbieta Gawda
Sędziowie	sędzia Elżbieta Czaja (spr.) sędzia Małgorzata Pasek
Protokolant: st. prot. sądowy Kinga Panasiuk-Garbacz	

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2020 r. w Lublinie

sprawy J. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 22 maja 2019 r. sygn. akt VIII U 2118/18

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. nie obciąża wnioskodawcy kosztami postępowania apelacyjnego.

Elżbieta Czaja Elżbieta Gawda Małgorzata Pasek

Sygn. akt III AUa 548/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 sierpnia 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił J. N. prawa do emerytury z uwagi na nieudowodnienie wymaganego 20-letniego okresu składkowego i nieskładkowego. (k. 22 a.e.).

Odwołanie od powyższej decyzji złożył ubezpieczony podając, że od 14 roku życia do chwili pójścia do wojska pracował w gospodarstwie rolnym rodziców. Po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę poza rolnictwem (k. 6 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wskazując, że wnioskodawca udowodnił jedynie 13 lat, 1 miesiąc i 8 dni okresów składkowych związanych ze służbą wojskową, zatrudnieniem w Stoczni (...),(...) w R. oraz (...) (k. 7 a.s.).

Wyrokiem z dnia 22 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję pozwanego i ustalił J. N. prawo do emerytury od dnia (...).

Podstawą wyroku były następujące ustalenia.

J. N. urodził się w dniu (...) W dniu (...) złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniosek o prawo do emerytury przedkładając równocześnie dokumentację dotyczącą zatrudnienia (wniosek k. 1-3 a.e.). Organ rentowy ustalił, że wnioskodawca legitymuje się stażem pracy w wysokości 13 lat, 1 miesiąca i 8 dni, czyli nie spełnia warunku co najmniej 20-letniego okresu ubezpieczenia. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. nie ocenił skarżącemu okresów pracy w gospodarstwie rolnym, mimo że ubezpieczony przedłożył do akt informację, że rodzice posiadali gospodarstwo rolne. Nie uwzględnił także zatrudnienia w (...) Zakładach (...), ponieważ wnioskodawca nie przedłożył świadectwa pracy, a w legitymacji ubezpieczeniowej podano jedynie datę początkową zatrudnienia, tj. 26.03.1976r. (decyzja – k. 22 a.e.).

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że wnioskodawca ma (...) lat. Od 1990 roku był uprawniony do renty rolniczej, a od 1 kwietnia 2002 r. jest uprawniony do emerytury rolniczej. Do ustalenia prawa do emerytury KRUS zaliczył wnioskodawcy okresy:

- od 21.03.1953 r. do 15.10.1959r. - 6 lat, 6 miesięcy i 25 dni (praca w gospodarstwie rolnym);
- od (...) do (...) – 2 lata 22 dni (służba wojskowa);
- od 20.11.1961 r. do 01.07.1967 r. – 5 lat, 7 miesięcy i 12 dni (Stocznia (...));
- od 25.09.1967 r. do 29.03.1968 r. – 6 miesięcy i 5 dni ((...) Fabryka (...));
- od 03.04.1968r. do 28.02.1973 r. – 4 lata, 10 miesięcy i 28 dni ((...));
- 01.03.1973 r. do 30.06.1977 r. – 4 lata i 4 miesiące (praca w gospodarstwie rolnym);
- 01.07.1977 r. do 31.12.1982 r. – 5 lat i 6 miesięcy (opłacanie składek rolniczych);
- 01.04.1984 r. do 31.12.1990 r. – 7 lat. (opłacanie składek rolniczych).

Razem zaliczono ubezpieczonemu 148 kwartałów, czyli 37 lat (raport uprawnień do świadczenia rolnego k. 96 akt KRUS).

Sąd Okręgowy zaznaczył, że z legitymacji ubezpieczeniowej wynika, iż wnioskodawca rozpoczął w dniu 26.03.1976 r. pracę jako spawacz w (...) Zakładach (...), Zakład (...) w M.,. Nie udało się ustalić, jak długo trwało to zatrudnienie, gdyż odwołujący nie przedłożył świadectwa pracy ani żadnych wniosków dowodowych w tym zakresie. Nie stawiał się na rozprawę, co może być zrozumiałe, wzięwszy pod uwagę podeszły wiek.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji w świetle dokumentacji KRUS nie ulega jednak wątpliwości, że wnioskodawca obok okresów ubezpieczenia związanych z zatrudnieniem pracowniczym w rozmiarze 13 lat, 1 miesiąca i 8 dni, uznanym także przez ZUS, posiadał okresy uzupełniające związane z opłacaniem składek na ubezpieczenie rolnicze – od 01.07.1977 r. do 31.12.1990 r. – łącznie 12 lat i 6 miesięcy. Organ ubezpieczeniowy KRUS uznał także do emerytury rolnej wnioskodawcy pracę w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia: od 21.03.1953 r do 15.10.1959 r. (6 lat, 6 miesięcy i 25 dni) i od 01.03.1973 r. do 30.06.1977 r. (4 lata i 4 miesiące), łącznie 10 lat 10 miesięcy i 25 dni.

W ocenie Sądu Okręgowego wobec uznania okresu pracy w gospodarstwie rolnym przez rolniczy organ emerytalno-rentowy nie ma podstaw do dalszego prowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie, zwłaszcza, że wnioskodawca złożył dokumenty świadczące o posiadaniu gospodarstwa przez rodziców.

Powyższy stan faktyczny Sąd pierwszej instancji ustalił w oparciu o dowody z dokumentów znajdujące się w aktach organów rentowych. Dowody z dokumentów nie budziły wątpliwości co do ich autentyczności, formy, treści oraz nie zostały zakwestionowane przez strony, toteż brak było podstaw do odmówienia im waloru wiarygodności.

Powołując się na treść art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w brzmieniu obowiązującym w dacie złożenia przez wnioskodawcę wniosku o emeryturę (tekst jedn. Dz. U z 2018 roku, poz. 11270 ze zm.) Sąd wskazał, że ubezpieczonym mężczyznom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: osiągnęli wiek, co najmniej 65 lat oraz posiadają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący, co najmniej 25 lat. Zgodnie zaś z treścią art. 28 cytowanej ustawy ubezpieczonym mężczyznom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli powyżej wskazanego okresu składkowego i nieskładkowego, przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: osiągnęli wiek, co najmniej 65 lat oraz posiadają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący, co najmniej 20 lat.

Sąd Okręgowy zacytował również przepis art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w myśl którego przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
  - 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
  - 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,
- jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Sąd podkreślił jednocześnie, że w art. 10 ust. 3 cytowanej ustawy zawarto zastrzeżenie, iż wskazanych wyżej okresów nie uwzględnia się, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie wykazało, że do nabycia przez wnioskodawcę prawa do emerytury rolniczej wystarczający był okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia pracowniczego i wojska oraz okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 lipca 1977 r. do 31 maja 1990 r., co daje okres 25 lat okresów składkowych. W związku z tym pozostałe okresy, tj. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia: od 21.03.1953 r. do 15.10.1959 r. i od 01.03.1973 r. do 30.06.1977 r., łącznie 10 lat 10 miesięcy i 25 dni oraz podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 czerwca 1990 r. do dnia 31 grudnia 1990 r., mogą być uwzględniane przy rozpoznawaniu wniosku o prawo do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Okręgowy podnosił, że wobec powyższych okoliczności okres zatrudnienia odwołującego w wymiarze 13 lat, 1 miesiąca i 8 dni, uwzględniony przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu uprawnień wnioskodawcy do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, może być uzupełniony w/w okresami pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym i podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, ale tylko do pierwszego wymaganego okresu emerytalnego określonego dla emerytury niepełnej w art. 28 ustawy o emeryturach i rentach, czyli do 20 lat (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 24 września 2009 r., II UK 19/09, opubl: Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych rok 2011, Nr 9-10, poz. 135, str. 410, podobnie wyrok SN

w orzeczeniu z 16.02.2017r., II UK 737/15). Ubezpieczony spełnia zatem przesłanki do nabycia prawa do emerytury określone w art. 28 cytowanej wyżej ustawy.

Mając to wszystko na uwadze, na podstawie wyżej cytowanych przepisów i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy orzekł jak w wyroku.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 10 ust. 1 i 2 w zw. z art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez niewłaściwe zastosowanie w odniesieniu do stanu faktycznego i w konsekwencji ustalenie wnioskodawcy prawa do emerytury;
- nieuwzględnienie art. 10 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i zaliczenie do stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy do 20 lat tych okresów, które przez KRUS zostały uwzględnione do ustalenia uprawnień do emerytury rolniczej.

W uzasadnieniu organ rentowy zaznaczył, że art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej uniemożliwia powtórne zaliczenie do stażu ubezpieczeniowego tych okresów, które przez KRUS zostały uwzględnione do ustalania uprawnień do emerytury rolniczej. Wymagany staż nie może być zatem zwiększony o okres, który został wykorzystany przy nabyciu prawa do emerytury z systemu ubezpieczenia społecznego rolników.

Wskazując na powyższe zarzuty i okoliczności apelujący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołania.

W odpowiedzi na apelację J. N. wniósł o jej oddalenie w całości i obciążenie ZUS kosztami postępowania sądowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu wnioskodawca podnosił, że łącznie z okresami pracy na roli udowodnił łączny staż ubezpieczeniowy w wymiarze 38 lat i 3 miesięcy. Spełnia zatem warunki do ustalenia mu prawa do emerytury.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest uzasadniona i dlatego skutkuje koniecznością zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania wnioskodawcy.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, które nie były kwestionowane przez strony. W ocenie Sądu drugiej instancji Sąd Okręgowy dopuścił się jednak naruszenia prawa materialnego w postaci art. 10 ust. 1 -3 w zw. z art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1270) i niewłaściwie zastosował przedmiotowe przepisy w niniejszej sprawie.

W świetle art. 28 cytowanej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w art. 27 pkt 2, przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn;
- 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 15 lat dla kobiet i co najmniej 20 lat dla mężczyzn.

Nie oznacza to jednak, iż w przypadku emerytury niepełnej staż ubezpieczeniowy może być kształtowany w dowolny sposób. Na zasadzie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
  - 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
  - 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,
- jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 ustawy, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Przepis art. 10 ust. 3 (powołany zresztą w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przez Sąd pierwszej instancji) wyraźnie stanowi jednak, iż powyższych okresów nie uwzględnia się, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Podkreślić należy, iż cytowany ostatnio przepis nie budzi wątpliwości interpretacyjnych. W judykaturze Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych utrwalone jest stanowisko, iż dokonanie przez ubezpieczonego wyboru co do zaliczenia wskazanego okresu do okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury w określonym systemie (pracowniczym lub rolniczym), uniemożliwia późniejsze zaliczenie tego samego okresu w innym systemie (art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) – por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2007 r., sygn. akt II UK 164/06, OSNP 2008/11-12/172, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa 679/18, LEX nr 2617799.

Na zasadzie powołanych wyżej przepisów istnieje możliwość uzupełniania okresów ubezpieczenia z jednego systemu przy ustalaniu prawa do świadczenia z drugiego systemu, ale możliwość taka istnieje tylko do momentu podjęcia przez ubezpieczonego decyzji o wyborze świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa 1946/17, LEX nr 2609020).

Ubezpieczony ubiegający się o emeryturę rolniczą jako pierwsze świadczenie emerytalne może zatem dowolnie konfigurować udział stażu podlegania ubezpieczeniu rolniczemu i ogólnemu, tak by niewykorzystany staż rolniczy zaliczyć następnie do okresów składkowych, od których zależy prawo do emerytury powszechnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., sygn. akt II UK 737/15, OSNP 2018/4/51). Jeżeli jednak okresy ubezpieczenia rolniczego zostaną wcześniej zaliczone do stażu ubezpieczeniowego przez KRUS przy ustaleniu prawa do świadczenia rolniczego niedopuszczalne jest późniejsze ich uwzględnienie w stażu ubezpieczeniowym niezbędnym do uzyskania emerytury z systemu powszechnego.

Z taką sytuacją mieliśmy do czynienia w niniejszej sprawie. Świadczeniem pierwotnie wybranym przez wnioskodawcę było prawo do emerytury rolniczej. Do okresów niezbędnych do uzyskania tego świadczenia zaliczono większość okresów ubezpieczenia, których doliczenia do stażu emerytalnego z systemu powszechnego domaga się aktualnie odwołujący. Do przyznania emerytury rolniczej w dacie ubiegania się o nią przez J. N. niezbędne było wykazanie podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej stu kwartałów. Jak słusznie podnosił przy tym Sąd Okręgowy wnioskodawcy uwzględniono w tym zakresie 148 kwartałów, czyli 37 lat, szczegółowo wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Nawet przy założeniu, że tylko 100 kwartałów ubezpieczenia strony (25 lat) było niezbędnych do uzyskania przedmiotowego świadczenia, a J. N. nie domagał się ich zaliczenia w wyższym wymiarze, pozostały łączny okres ubezpieczenia z systemu powszechnego, uzupełniony o okresy niewykorzystanego ubezpieczenia rolniczego nie będzie wynosił co najmniej 20 lat. To zaś byłoby konieczne do ustalenia prawa do emerytury na podstawie art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dwukrotne wykorzystywanie tych samych okresów przy przyznawaniu świadczeń z różnych systemów jest bowiem niedopuszczalne. Łączny okres ubezpieczenia, na który wnioskodawca powołuje się w odpowiedzi na apelację wynosi natomiast jedynie 38 lat i 3 miesiące.

Zarzuty apelacji okazały się zatem w pełni uzasadnione.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w punkcie I wyroku. Na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108 k.p.c. Sąd drugiej instancji nie obciążył ubezpieczonego kosztami postępowania apelacyjnego uznając, że znajduje się on w trudnej sytuacji materialnej w związku z pobieraniem niewysokiej emerytury. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż złożenie apelacji przez organ rentowy oraz konieczność korekty zaskarżonego orzeczenia wynikały z nieprawidłowego zastosowania przepisów prawa materialnego przez Sąd Okręgowy, na co wnioskodawca nie miał wpływu.